F. M. Dostoievski

Un roman in noua scrisori

I

(Piotr Ivanici catre Ivan Petrovici)

Mult stimate domn si preaiubite prieten Ivan Petrovici,

Sint trei zile de cind, ca sa zic asa, alerg dupa dumneata, preaiubite prietene, avind a-ti vorbi intr-o chestiune de cea mai mare importanta, si nu te gasesc nicaieri. Aflindu-ne ieri la Semion Alexeici, nevasta-mea a facut o gluma foarte reusita, zicind ca dumneata si cu Tatiana Petrovna alcatuiti o pereche de oameni care va tineti numai de haimanalacuri. N-au trecut nici trei luni de cind v-ati luat, si iata ca nu va mai prinde omul pe-acasa. Am ris toti cu pofta, fireste, patrunsi de sincera simpatie pe care v-o purtam; dar, lasind gluma la o parte, stiu ca mi-ai dat de furca, scumpul meu. Semion Alexeici ma intreaba daca nu cumva te-ai dus la bal la

clubul Societatii Unite. Imi las nevasta la consoarta lui Semion Alexeici si dau fuga la Societatea Unita. Sa rizi si sa plingi, nu alta! Inchipuie-ti in ce situatie m-am pus: sa apar la bal singur, fara sotie! Intilnindu-ma in hol si vazindu-ma singur, Ivan Andreici si-a spus numaidecit (nemernicul!) ca ma prapadesc dupa reuniunile dansante si, luindu-ma de brat, a vrut sa ma tirasca cu de-a sila in sala de dans, zicindu-mi ca nu se simte in largul lui in mediul acela, ca virtutea lui n-are unde sa-si dea drumul si ca l-a apucat durerea de cap din pricina mirosului de paciuli si rezeda. Nu dau nici de dumneata, nici de Tatiana Petrovna. Ivan Andreici ma asigura si se jura pe toti sfintii ca te afli de buna seama la Teatrul Alexandrinski, la “Prea multa minte strica”.

Hai la Teatrul Alexandrinski, dar nici urma de dumneata, nici acolo. Azi-dimineata mi-am zis c-o sa te prind la Cistoganov, dar ti-ai gasit! Cistoganov ma trimite la Perepalkin; acolo aceeasi poveste. Pe scurt, sint frint de oboseala; inchipuie-ti ce alergatura! Acuma iti scriu (n-am alta solutie!). Eu sint departe de a ma indeletnici cu literatura (iti dai seama); socot ca ar fi mai bine sa stam de vorba intre patru ochi, e absoluta nevoie sa ne explicam si de aceea te rog sa poftesti, diseara la mine, la ceai, la o parola,impreuna cu Tatiana Petrovna. Anna Mihailovna va fi foarte bucuroasa sa va vada la noi. Iti ramin indatorat, cum se zice pina la mormint.

Si fiindca tot am pus mina pe condei, preaiubite prietene, ma vad oarecum nevoit sa-ti reprosez si chiar sa te mustru, stimabile, pentru figura cu totul nevinovata pe care mi-ai facut-o… impielitat ce esti! Pe la jumatatea lunii trecute, introduci in casa mea pe un cunoscut al dumitale, pe nume Evgheni Nikolaici, si il assurezi cu recomandatia dumitale amicala, pentru mine, fireste, sacra; bucuros de prilej, il primesc pe acest tinar cu bratele deschise si in felul asta imi vir capul in lat. Lat-nelat, fapt e ca mi-ai facut figura, ca sa zic asa. N-am vreme acum sa-ti explic totul si-mi cam vine peste mina s-o fac cu condeiul, dar te rog din suflet, prietene rautacios, poate gasesti dumneata o modalitate sa-i soptesti intr-un chip cit mai delicat, asa, in treacat, la ureche, fara sa se bage de seama, tinarului astuia al dumitale ca mai exista in Capitala multe alte case in afara de a noastra. Nu mai e chip, taticule! Ma inchin inaintea dumitale pina la pamint, cum zice amicul Simonevici. Cind o sa ne vedem, o sa-ti redau totul pe indelete. N-as vrea sa zic ca tinarul nu ne-a placut, de pilda, ca infatisare ori prin calitatile lui sufletesti, ori ca si-ar fi dat in petec intr-alt chip. Dimpotriva, se poarta dragut si e simpatic; dar las’ ca-ti spun eu cind ne-om vedea. Pina atunci, daca-l intilnesti cumva, strecoara-i o vorba, onorabile, pentru numele lui Dumnezeu! As face-o eu insumi, dar imi cunosti firea: nu pot, si basta. Dumneata mi l-ai recomandat. De altfel, diseara, o sa ne lamurim in orice caz mai amanuntit. Si acum, la revedere! Ramin al dumitale, etc., etc.

P.S. Micutul meu boleste de-o saptamina si pe zi ce trece se simte tot mai prost. Ii ies dintisorii si are dureri. Nevasta-mea il dadaceste intr-una si e tare mihnita, biata de ea. Vino. O sa fim sincer bucurosi sa va vedem, preascumpe prietene.

II

(Ivan Petrovici catre Piotr Ivanici)

Preastimate domn Piotr Ivanici,

Am primit ieri scrisoarea dumitale, am citit-o si am ramas nedumerit. Ma cauti Dumnezeu stie pe unde, si cind colo eu ma aflu acasa. Astept pina la ceasurile zece pe Ivan Ivanici Tolokonov. Apoi iau pe nevasta-mea si ma infatisez la dumneata pe la vreo sase si jumatate. Nu esti acasa; ne iese inainte sotia dumitale. Te astept pina la zece si jumatate; mai mult nu pot. Imi iau nevasta , ne suim iar intr-o birja, bag iar mina in punga, duc nevasta acasa si dupa aceea pornesc spre Perepalkin, gindindu-ma ca poate te aflu acolo, dar iarasi ma insel in socotelile mele. Intors acasa, nu inchid un ochi toata noaptea, ma framint, a doua zi dimineata dau pe la dumneata de trei ori, la noua, la zece si la unsprezece, de trei ori bag mina in punga, iau birje, si dumneata iarasi imi faci figura.

Citindu-ti scrisoarea, am ramas mirat. Imi scrii de Evgheni Nikolaici, ma rogi sa-i soptesc o vorba, dar nu ma lamuresti pentru ce. Iti apreciez prudenta, dar exista hirtii si hirtii, si eu, unul, nu dau hirtiile de trebuinta nevestei ca sa-si faca bigudiuri. Sint nedumerit, in sfirsit, cu privire la motivele ce te-au impins sa-mi scrii toate acestea. De altminteri, daca e sa vorbim pe sleau, nu vad de ce ma bagi pe mine in afacerea asta. Eu, unul, nu-mi vir nasul unde nu-mi fierbe oala. Puteai sa-l dai pe usa afara si singur. Constat doar ca intre noi doi e nevoie de o explicatie prompta si hotarita, si apoi nici timpul nu sta pe loc. In ce ma priveste, ma simt stinjenit si nu stiu la ce masuri ma voi vedea silit sa recurg, daca dumneata vei trece cu vederea cele convenite intre noi. Ma asteapta un drum si drumul asta costa ceva parale, iar pe deasupra ma mai siciie si nevasta-mea: cica sa-i fac un capot de catifea, asa cum e moda acum. Cit despre Evgheni Nikolaici, tin sa-ti aduc neintirziat la cunostinta urmatoarele: ieri, fara a mai pierde vremea de pomana, am cules toate informatiile despre dinsul, pe cind ma gaseam la Pavel Semionici Perepalkin. Stapineste cinci sute de suflete in gubernia Iaroslavl si trage nadejde sa mai capete si de la bunica-sa un sat cu trei sute de suflete in apropierea Moscovei. Cum sta cu banii, habar n-am, cred insa ca asta o stii mai bine dumneata. Te rog staruitor sa-mi fixezi un loc de intilnire. Te-ai vazut ieri cu Ivan Andreici si-mi scrii ca ti-a spus ca m-as fi dus cu

nevasta-mea la Teatrul Alexandrinski. Afla de la mine ca e un mincinos si cu atit mai mult nu-i poti da crezare in astfel de treburi, cu cit, nu mai departe decit acum trei zile, a inselat-o pe bunica-sa, sterpelindu-i opt sute de ruble in hirtii de banca. Al dumitale, cu toata stima…

P.S. Nevasta-mea e insarcinata; in afara de asta, e cam sperioasa si o cuprinde adesea o stare de melancolie. Iar la reprezentatiile teatrale se trag uneori focuri de arma si se produc cu diferite masini tunete artificiale. De-aceea, de teama sa nu-mi sperii nevasta, n-o duc la teatru. In ceea ce ma priveste, nu sint prea mare amator de reprezentatii teatrale.

III

(Piotr Ivanici catre Ivan Petrovici)

Nepretuite prietene Ivan Petrovici,

Sint vinovat, de o mie de ori vinovat, dar ma grabesc sa ma justific. Ieri, pe la ceasurile sase, tocmai cind vorbeam de dumneata cu toata simpatia, a venit un curier de la unchiul Stepan Alexeici si ne-a anuntat ca matusa-mea se simte foarte rau. Temindu-ma sa n-o sperii pe nevasta-mea, nu-i spun nimic, pretextez o treaba urgenta si plec la matusa-mea. O gasesc mai mult moarta decit vie. Chiar la cinci avusese un atac, al treilea in ultimii doi ani. Karl Feodorici, medicul casei, ne-a anuntat ca s-ar putea ca matusa sa nu mai apuce dimineata. Inchipuie-ti situatia mea, draga prietene. Toata noaptea in picioare , framintindu-ma, indurerat! Abia spre dimineata, istovit si abatut trupeste si sufleteste, m-am intins acolo pe o canapea, uitind sa spun sa ma trezeasca la vreme, asa ca m-am sculat tocmai la unsprezece si jumatate. Matusa se simtea mai bine. Ma intorc acasa; nevasta-mea se chinuise cumplit, biata de ea, asteptindu-ma. Am imbucat ceva in graba, l-am imbratisat pe micut, am linistit-o pe nevasta-mea si am pornit-o spre dumneata. Nu esti acasa. Il gasesc insa la dumneata pe Evgheni Nikolaici. Ma intorc acasa, pun mina pe condei si iata ca iti scriu. Nu cirti impotriva-mi si nu fi suparat pe mine, scumpul si bunul meu prieten. Bate-ma, taie-mi capul vinovat, dar nu ma lipsi de bunavointa dumitale. De la sotia dumitale am aflat ca diseara ai sa fii la familia Slavianov. Am sa vin si eu neaparat. Astept cu cea mai mare nerabdare sa ne revedem.

Ramin al dumitale etc.

P.S. Micutul nostru ne aduce la disperare. Karl Feodorici i-a prescris rubarba. Geme intr-una, ieri nu mai recunostea pe nimeni. Azi insa a inceput sa ne recunoasca si gungure mereu – tata, mama, bu…Nevasta-mea a plins toata dimineata.

IV

(Ivan Petrovici catre Piotr Ivanici)

Stimate domn Piotr Ivanici,

Iti scriu de la dumneata, din odaia dumitale, la biroul dumitale; inainte de a pune mina pe condei, te-am asteptat mai bine de doua ceasuri si jumatate. Acum ingaduie-mi sa-ti spun de-a dreptul, Piotr Ivanici, parerea mea sincera despre toata chestia asta scirnava. Din ultima dumitale scrisoare am inteles ca esti asteptat la familia Slavianov si ca ma chemi acolo; ma infatisez, stau cinci ore si dumneata nu vii. Iti inchipui oare ca am ajuns de risul oamenilor?! Da-mi voie, stimate domn… Ma infatisez la dumneata acasa de dimineata, nadajduind sa te gasesc, fara a proceda in cazul de fata ca acele persoane mincinoase, care-i cauta pe oameni Dumnezeu mai stie pe unde, in vreme ce i-ar putea gasi acasa la orice ora aleasa cu decenta. Acasa – nici urma de dumneata. Nu stiu ce ma retine acum sa-ti spun tot adevarul, oricit de crud. Iti voi spune doar atit: am impresia ca te eschivezi in privinta celor hotarite intre noi. Abia acum, vazind cum stau lucrurile, nu pot sa nu marturisesc ca sint de-a dreptul mirat de siretenia mintii dumitale. Imi dau acum limpede seama ca nutreai de mult fata de mine aceste simtaminte rauvoitoare. Drept dovada ca presupunerea mea e intemeiata, slujeste faptul ca inca saptamina trecuta ai pus stapinire intr-un chip aproape nepermis pe scrisoarea aceea a dumitale adresata mie in care ai expus singur, desi destul de vag si anapoda, cele convenite intre noi in privinta chestiunii binecunoscute. Ti-e teama de documente, le distrugi, iar pe mine vrei sa ma prostesti. Dar nu voi ingadui sa fiu luat drept prost, pentru ca pina acum nimeni nu m-a tratat ca atare, ci, dimpotriva toti mi-au dat respectul cuvenit. Acum insa mi s-au deschis ochii. Ma amagesti, ma bati la cap cu acest Evgheni Nikolaici si atunci cind in urma scrisorii dumitale din sapte crt., pe care inca n-am inteles-o bine, caut sa ma explic cu dumneata, imi dai intilniri la care nu vii, te ascunzi de mine. Iti inchipui oare, stimate domn, ca nu sint in stare sa observ toate astea? Imi promiti ca o sa te revansezi pentru serviciile foarte binecunoscute ce ti-am facut, recomandindu-te la diferite persoane, dar in acelasi timp, nu stiu cum se face, cum le potrivesti, ca tot dumneata iei bani de la mine fara chitanta, si inca sume serioase, asa cum s-a intimplat nu mai departe decit saptamina trecuta. Iar acum, dupa ce ai luat banii, te ascunzi, ba nici nu vrei sa recunosti serviciul pe care ti l-am facut in privinta lui Evgheni Nikolaici. Contezi, poate, pe apropiata mea plecare la Simbirsk inchipuindu-ti poate ca n-o sa mai apucam a incheia socotelile. Eu insa iti declar solemn si iti dau cuvintul meu de onoare ca daca-i pe-asa, o sa mai zabovesc anume doua luni la Petersburg, dar o sa izbindesc, o sa-mi ating scopul si o sa dau de dumneata. Stim si noi uneori sa raspundem cu aceeasi moneda. In incheiere, iti fac cunoscut ca daca n-

o sa-mi dai chiar azi explicatii satisfacatoare, mai intii in scris, apoi personal, intre patru ochi, si n-o sa expui din nou in scrisoarea dumitale tot ce am convenit impreuna, si n-o sa lamuresti definitiv gindurile dumitale in privinta lui Evgheni Nikolaici, voi fi nevoit sa recurg la masuri foarte neplacute pentru dumneata si odioase mie insumi.

Ingaduie-mi sa ramin al dumitale etc.

V

(Piotr Ivanici catre Ivan Petrovici)

Preaamabile si preastimate prietene Ivan Petrovici,

Scrisoarea dumitale m-a mihnit profund. Cum de te-a lasat inima, scumpul dar nedreptul meu prieten, sa procedezi astfel cu cel mai binevoitor amic al dumitale? Sa te pripesti , fara a lamuri mai intii totul, si, in sfirsit sa ma ofensezi cu banuieli atit de jignitoare?! Dar ma grabesc sa raspund la acuzatiile dumitale. Ieri, draga Ivan Petrovici, nu m-ai gasit acasa, deoarece am fost chemat in chip cu totul neasteptat la capatiiul unei muribunde. Matusa-mea Evfimia Nikolavna s-a savirsit din viata aseara, la ceasurile unsprezece *post meridianum*. Rudele m-au insarcinat in unanimitate cu organizarea tristei si dureroasei ceremonii. Am avut atita treaba, incit n-am mai apucat sa te vad nici azi-dimineata, si nici macar sa te instiintez prin citeva rinduri. Neintelegerea ivita intre noi ma mihneste adinc. Cele spuse de mine despre Evgheni Nikolaici, spuse doar ca o gluma si asa, in treacat, dumneata le-ai inteles cu totul pe dos si ai dat intregii chestiuni un sens care ma jigneste adinc. Eu, insa, sint gata, fara a sta mult pe ginduri, sa satisfac toate dorintele si cerintele dumitale, desi, fiindca veni vorba, nu pot sa nu-ti amintesc – in treacat fie zis – ca banii, adica cele trei sute cinzeci de ruble in monede de argint, i-am luat de la dumneata saptamina trecuta in conditiile stiute, si nu cu imprumut. In acest din urma caz, ar fi existat neaparat o chitanta. Nu gasesc de cuviinta sa dau explicatii referitor la celelalte puncte expuse in scrisoarea dumitale. Imi dau seama ca la mijloc e o neintelegere si recunosc in aceasta obisnuita dumitale pripeala, infierbintare si caracterul dumitale franc. Stim bine insa, calmul si franchetea nu vor ingadui indoielii sa ramina in inima dumitale si, in cele din urma, dumneata insuti imi vei intinde cel dintii mina. Te-ai inselat Ivan Petrovici, te-ai inselat amarnic!

Cu toate ca scrisoarea dumitale m-a ranit adinc, as fi gata sa ma infatisez eu primul, chiar azi, la dumneata cu scuzele cuvenite, dar am alergat atita inca de ieri, incit sint cu desavirsire istovit si abia ma mai tin pe picioare. Peste toate aceste necazuri, a mai cazut si nevasta-mea la pat; teama mi-e de o boala mai grava. Cit despre micut, el, slava Domnului, se

simte mai bine. Dar las condeiul… ma asteapta treburile, o multime de treburi.

Ingaduie-mi, nepretuite prieten, sa ramin al dumitale etc.

VI

(Ivan Petrovici catre Piotr Ivanovici)

14 noiembrie

Stimate domnule Piotr Ivanovici,

Am asteptat trei zile, pe care m-am straduit sa le intrebuintez cu folos. Simtind ca politetea si decenta sint cele dintii virtuti ale oricarui om, in acest rastimp, adica de la ultima mea scrisoare, de pe data de pe 10 ale lunii curente, nu ti-am amintit de mine nici cu vorba, nici cu fapta, in parte pentru a-ti ingadui sa-ti indeplinesti netulburat datoria crestineasca fata de matusa dumitale, in parte pentru ca aveam nevoie de timp ca sa fac unele consideratii si investigatii in chestiunea cunoscuta. Acum, insa, ma grabesc sa ma explic cu dumneata in mod definitiv si categoric.

Iti marturisesc fara ocol ca la citirea primelor doua scrisori ale dumitale m-am gindit serios ca nu intelegi ce vreau; iata mai cu seama din ce motiv cautam o intilnire cu dumneata si o explicatie intre patru ochi, de ce imi era teama de condei si ma invinuiam ca nu ma pricep sa-mi astern limpede gindurile pe hirtie. Dumneata stii ca n-am avut parte de educatie si ca-mi lipsesc manierele alese, si sint strain de fandoseala desarta, deoarece am inteles, in sfirsit, din amara mea experienta cit de inselatoare sint aparententele si ca sub florile delicate se ascunde uneori un sarpe. Dar dumneata ma intelegeai; nu-mi raspundeai insa asa cum se cuvine pentru ca, cu perfidia care-ti este proprie, ti-ai propus dinainte sa-ti calci cuvintul de onoare si sa tradezi relatiile de prietenie existente intre noi. Lucrul acesta l-ai dovedit intru totul prin purtarea dumitale mirsava fata de mine din ultima vreme, lucru la care nu m-am asteptat si pe care n-am vrut sa-l cred pina in clipa de fata; caci, fermecat de la inceputul cunostintei noastre de manierele dumitale alese, de felul dumitale fin de a fi, de cunostintele dumitale si de foloasele pe care aveam sa le trag din legatura noastra, mi-am inchipuit ca am gasit un prieten si un om cu adevarat binevoitor. Acum, insa, mi-am dat seama lamurit ca sint multi oameni care sub o infatisare atragatoare si stralucitoare ascund otrava in inima lor, intrebuinteaza mintea pe care o au pentru a unelti impotriva aproapelui si a se deda la inselaciuni de neingaduit, si de aceea se tem de condei si de hirtie, si totodata folosesc cuvintul lor nu spre binele aproapelui si al societatii, ci pentru a adormi si vraji judecata acelora care s-au legat cu ei

in felurite chestiuni si afaceri. Perfidia dumitale fata de mine, stimate domn, se poate vedea lamurit din cele de mai jos.

In primul rind, atunci cind in scrisoarea mea ti-am infatisat limpede si raspicat, stimate domn, situatia mea, si totodata te intrebam in prima mea scrisoare ce vrei sa intelegi prin unele din expresiile si atitudinile dumitale, indeosebi referitor la Evgheni Nikolaici, dumneata ai cautat sa treci lucrul sub tacere si dupa ce m-ai tulburat cu banuieli si indoieli, te-ai dat linistit la o parte. Apoi, dupa ce te-ai purtat cu mine intr-un mod care nici nu poate fi calificat intr-un mod decent, mi-ai scris ca esti mihnit. Cum pot fi calificate toate acestea, stimate domn? Apoi, cind fiecare minut era pretios pentru mine si cind m-ai facut sa alerg dupa dumneata de-a lungul si de-a latul Capitalei, imi scriai sub masca prieteniei scrisori in care, trecind inadins sub tacere chestiunea care ma ardea, vorbeai despre lucruri cu totul straine si anume despre bolile sotiei dumitale, pe care in orice caz o stimez, si despre faptul ca micutului dumitale i s-a dat rubarba si ca, cu prilejul asta, i-a iesit un dinte. Pomeneai in fiecare scrisoare despre toate acestea cu o regularitate odioasa si jignitoare pentru mine. Desigur, sint de acord ca suferintele copilului sfisie inima parintelui, dar de ce sa amintesti despre asta cind asteptam cu totul altceva, mult mai necesar si mai interesant? Am tacut si am rabdat, dar acum, dupa ce a trecut atita timp, am gasit de datoria mea sa ma explic. In sfirsit, dupa ce m-ai inselat de citeva ori in chip perfid, fixindu-mi intilniri la care nu veneai, m-ai pus, pare-se, sa joc fata de dumneata rolul unui prost si al unui bufon, ceea ce nu am de gind sa fiu niciodata. Apoi, dupa ce ma inviti la dumneata, inselindu-ma in prealabil de-a binelea, ma instiintezi ca ai fost chemat la matusa dumitale aflata in suferinta de pe urma unui atac survenit chiar la orele cinci, exprimindu-te si in acest caz cu o exactitate penibila. Din fericire pentru mine, stimate domn, in aceste trei zile am izbutit sa capat unele informatii din care am aflat ca matusa dumitale a suferit un atac in ajunul datei de opt, cu putin inainte de miezul noptii. De-aici vad ca dumneata ai facut abuz de sfintenia relatiilor de familie pentru a insela niste oameni cu desavirsire straini. In sfirsit, in ultima dumitale scrisoare vorbesti si de moartea rudei dumitale, survenita – chipurile – exact in momentul in care eu trebuia sa ma prezint la dumneata pentru a ne sfatui in chestiunile cunoscute. Dar aici mirsavia socotelilor si nascocirilor dumitale chiar ca depaseste orice inchipuire, deoarece, dupa informatiile demne de incredere pe care le-am obtinut, din fericire, si intr-un chip foarte oportun, am aflat ca matusa dumitale s-a savirsit din viata exact cu douazeci si patru de ore mai tirziu decit data pe care ai indicat-o cu nerusinare in scrisoarea dumintale. N-as mai sfirsi daca as enumera toate semnele din care am aflat perfidia dumitale fata de mine. Ajunge pentru un observator nepartinitor chiar si faptul ca in fiecare din scrisorile dumitale ma califici drept un prieten sincer si mi te adresezi

in chipul cel mai amabil, ceea ce faceai, socot eu, nu pentru altceva decit ca sa ma imbeti cu apa rece.

Trec acum la principala dumitale inselaciune si perfidie fata de mine si care consta tocmai in imprejurarea ca ai tacut chitic in timpul din urma cu privire la tot ce se leaga de interesele noastre commune, la care se adauga furtul nerusinat al scrisorii unde imi explicai, desi confuz si nu intru totul pe intelesul meu, conditiile si invoielile noastre reciproce, apoi felul barbar in care m-ai silit sa-ti imprumut trei sute cincizeci de ruble in monede de argint, fara chitanta, bani pe care mi i-ai smuls in calitatea dumitale de partas; si, in sfirsit, modul mirsav in care l-ai calomniat pe cunoscutul nostru comun, Evgheni Nikolaici. Acum vad limpede ca voiai sa-mi dovedesti ca n-ai cu ce te alege de la el, ca e un om de nimic, asa cum i-ai si reprosat in scrisoarea dumitale de pe data de sase a lunii curente. Eu insa il cunosc pe Evgheni Nikolaici ca pe un tinar modest si cu purtari alese, insusiri cu care poate sa farmece si sa-si cistige respectul in societate. Stiu, de asemenea, ca dumneata ai pus seara de seara, timp de doua saptamini, in buzunar citeva monede de argint de cite zece ruble, ba uneori si pina la o suta, tinind banca lui Evgheni Nikolaici. Acum insa dumneata te faci ca uiti toate acestea si nu numai ca nu te invrednicesti sa ma rasplatesti pentru straduintele pe care le-am depus, dar ti-ai insusit, fara intentia de a-i restitui, proprii mei bani, ademenindu-ma in prealabil cu calitatea dumitale de partas si ducindu-ma cu zaharelul prin insirarea a tot felul de avantaje ce aveau, chipurile, sa-mi revina. Iar acum ca ti-ai insusit in chipul cel mai necinstit banii mei si ai lui Evgheni Nikolaici, cauti sa scapi de obligatia de a-mi multumi, folosind in acest scop calomnia, cu care l-ai si denigrat prosteste in ochii mei pe acela pe care m-am straduit si m-am silit sa-l introduc in casa dumitale. Iar pe de alta parte, cum povestesc si cunoscutii, dumneata mai ca te lingi cu el pe bot si il prezinti tuturor ca pe cel mai bun prieten al dumitale, desi nu exista pe lume om atit de naiv care sa nu ghiceasca numaidecit unde bat toate intentiile dumitale si ce inseamna in realitate relatiile dumitale amicale si prietenesti. Eu insa am sa-ti spun ca ele inseamna minciuna, calomnie, nerusinare si calcarea in picioare a indatoririlor celor mai elementare, ca sint imorale si pe de-a intregul vicioase. Ca dovada ma dau pilda chiar pe mine. Cu ce te-am jignit si pentru ce ai procedat cu mine intr-un chip atit de nerusinat?

Sfirsesc scrisoarea. Am asternut pe hirtie tot ce-am avut de spus. Si acum inchei: daca, stimate domn, in cel mai scurt timp de la primirea prezentei scrisori nu-mi vei restitui pe de-a intregul, in primul rind, suma pe care ti-am dat-o, trei sute cincizeci de ruble in monede de argint, si, in al doilea rind, toate sumele care mi se cuvin, asa cum mi-ai fagaduit dumneata, voi recurge la toate mijloacele posibile pentru a le obtine, chiar si la forta; voi recurge si la protectia legilor, in sfirsit, iti aduc la

cunostinta ca detin anumite marturii care, raminind in miinile servitorului dumitale preaplecat si respectuos, pot sa stirbeasca si sa intineze numele dumitale in ochii intregii lumi.

Ingaduie-mi sa ramin al dumitale etc.

VII.

(Piotr Ivanici catre Ivan Petrovici)

15 noiembrie

Ivan Petrovici,

Primind misiva dumitale atit de grosolan si totodata straniu conceputa, in primul moment am vrut s-o rup in bucati, dar am pastrat-o ca pe o raritate. De altminteri, regret sincer neintelegerile si neplacerile ivite intre noi. Nu voiam sa-ti raspund. Dar imprejurarile ma silesc sa o fac. Prin aceste rinduri, anume, trebuie sa-ti aduc la cunostinta ca va fi foarte neplacut pentru mine sa te vad vreodata in casa mea, la fel ca si pentru sotia mea: are sanatatea subrezita si mirosul de catran ii dauneaza.

Sotia mea restituie consoartei dumitale cartea acesteia, ramasa la noi, “Don Quijote de La Mancha”, cu toate multumirile. Cit priveste galosii dumitale, pe care – chipurile – i-ai uitat la noi cind ne-ai vizitat ultima oara, cu regret te instiintez ca n-au fost gasiti nicaieri. Deocamdata sint cautati, dar daca nu se vor gasi, am sa-ti cumpar altii noi.

De altfel, am onoarea sa ramin al dumitale etc.

VIII

La 16 noiembrie, Piotr Ivanici primeste prin posta urbana doua scrisori pe numele sau. Deschizind primul plic, scoate un biletel impaturit cu dichis, din hirtie roz-pal. Scrisul este al sotiei sale. Biletelul este adresat lui Evgheni Nikolaici si poarta data de 2 noiembrie. In plic nu s-a mai gasit nimc altceva. Piotr Ivanovici citeste:

Scumpe *Eugene*! Ieri nu s-a putut cu nici un chip. Barbatu-meu a stat acasa toata seara. Miine sa vii insa neaparat la unsprezece fix. La zece si jumatate barbatu-meu pleaca la Tarskoie si se va intoarce la miezul noptii. Toata noaptea am fost furioasa. Iti multumesc pentru stiri si

corespondenta pe care mi-ai trimis-o. Cita hirtie! Oare ea sa fi scris toate astea? Trebuie sa recunoastem insa, are stil. Iti multumesc; vad ca ma iubesti. Nu fi suparat pentru ziua de ieri si vino miine, nu ma lasa sa mai astept.

A.

Piotr Ivanici deschide si cea de-a doua scrisoare

Piotr Ivanici,

Si asa, piciorul meu n-ar mai fi calcat niciodata in casa dumitale; degeaba te-ai ostenit sa mizgalesti hirtia.

Saptamina viitoare plec la Simbirsk; prieten nepretuit si amic preaiubit iti va ramine Evgheni Nikolaici: iti doresc succes, iar in privinta galosilor nu-ti mai face nici o grija.

IX

La data de 17 noiembrie, Ivan Petrovici primeste prin posta urbana doua srisori pe numele sau. Deschizind primul plic, scoate din el un biletel scris neglijent si in graba. Scrisul este al sotiei sale; biletelul este adresat lui Evgheni Nikolaici si poarta data de 4 august. In plic nu mai era nimic altceva. Ivan Petrovici citeste:

Adio, adio, Evgheni Nikolaici! Dumnezeu sa te rasplateasca si pentru atit. Fii fericit; cit despre mine, ce soarta cumplita! Ma inspaimint! Dar a fost voia dumitale. Daca nu era matusica, m-as fi incredintat dumitale asa. Sa nu rizi insa nici de mine nici de matusica. Miine avem cununia. Matusica e bucuroasa ca s-a gasit un om de treaba sa ma ia fara zestre. Azi m-am uitat pentru prima oara la el cu atentie. Pare sa fie un om bun la suflet. Sint zorita. Adio, adio… scumpul meu! Adu-ti aminte cindva de mine; eu, una, n-am sa te uit niciodata. Adio. Semnez aceasta ultima scrisoare ca si prima… iti mai aduci aminte?

Tatiana

Cea de-a doua scrisoare cuprindea urmatoarele:

Ivan Petrovici, miine ai sa primesti o pereche de galosi noi; nu obisnuiesc sa recurg la punga altuia si nici nu-mi place sa adun de pe strada tot felul de zdrente.

Zilele acestea Evgheni Nikolaici pleaca la Simbirsk, pentru niste treburi de-ale bunicului sau si m-a rugat sa-i gasesc un tovaras de drum; n-ai fi cumva amator?